

УДК 811.111

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Ганніченко Т.А. – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри іноземних мов МНАУ

Тішечкіна К.В. – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри іноземних мов МНАУ

У статті описані теоретичні підходи до навчання іноземних мов у процесі мовної освіти майбутніх аграріїв.

Ключові слова: *підхід до навчання, іноземна мова, компетенція, комунікація, комунікативна компетентність*

The article describes theoretical approaches to the teaching of foreign languages in the process of language education of future agrarians.

Keywords: *learning approach, foreign language, competence, communication, communicative competence*

Процес іншомовної освіти майбутніх аграріїв будується на основі теоретичних підходів: системного (Архангельський С.І., Беспалько В.П., Льбіна Т.А., Кустов Ю.О.), діяльнісного (Виготський Л.С., Гальперін П.Я., Гудзик І.Ф., Давидюк Л.В., Ельконін Д.В., Пентилюк М.І.), особистісно-орієнтованого (Алексюк А.М., Бондаревська О.В., Зязюн І.А., Семиченко В.А., Якиманська І.С.), контекстного (А.А.Вербицький, Тихомиров О.К., Панов Є.Н.), комунікативного (Бім І.Л., Гез М.І., Китайгородська Г.О., Пассов Є.І. та ін.), технологічного (Беспалько В.П., М.В. Кларін, Кузьміна Н.В., Назарова Т., Сластьонін В.О. та ін.).

Важливу теоретичну основу процесу навчання складає *системний підхід*. На думку В.П. Беспалька, його основою є положення про необхідність всебічного підходу до явищ, що досліджуються. Автор розглядає педагогічну систему як певну сукупність взаємозв'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого і цілеспрямованого навчання. Цей підхід забезпечує взаємодію всіх структурних компонентів моделі навчання. В процесі навчання іноземних мов системний підхід дозволяє розглядати професійно-орієнтоване навчання мови як педагогічну систему з властивими їй рисами, особливостями і закономірностями [1].

Засновником *діяльнісного підходу* у теорії навчання є Виготський Л.С. У основі його теорії лежать положення про те, що діяльність навчання необхідно розглядати як специфічну діяльність, в якій відбувається розвиток особистості через засвоєння і, таким чином, розвиток і засвоєння слід розуміти як єдиний процес [3]. Діяльнісний підхід до навчання мови на думку вітчизняних вчених „базується на мовленнєвій діяльності, враховує когнітивні(пізнавальні), емоційні, вольові здібності учня” (студента) [6]. Пентилюк М.І. вважає, що саме цей підхід забезпечує формування системи компетенцій, і, зокрема, комунікативної компетенції. Науковець включає до

діяльнісного підходу наступне: види мовленнєвої діяльності, що реалізуються в комунікативній мовленнєвій компетенції особистості; психічні і фізіологічні процеси мовлення, що відбуваються під час сприйняття чи продукування усного і писемного мовлення; текст є продуктом висловлювання в тій чи іншій формі; сферу спілкування (освітню, професійну, суспільну та особистісну); стратегію спілкування (мовленнєву поведінку в різних мовленнєвих ситуаціях); завдання як певні цілеспрямовані дії, які мовець розв'язує під час спілкування [6].

Отже, діяльнісний підхід у навчанні мов за професійним спрямуванням забезпечує формування комунікативної компетентності майбутнього спеціаліста. З ним тісно пов'язана концепція Зимньої І.О., яка вважає, що центром навчання є студент, його мотиви, цілі тощо. Студент є активним і головним учасником навчального процесу. Об'єктом навчання в цьому випадку виступає мовленнєва діяльність, представлена сукупністю мовних дій [4]. Це орієнтує не тільки на засвоєння знань, але і на способи засвоєння, зразки і способи мислення і діяльності, розвиток пізнавальних сил і творчого потенціалу особистості. Таким чином, у межах діяльнісного підходу можливо реально формувати особистість фахівця, здатного адаптуватися в нових умовах, схильного до самостійного надбання мовних знань і самореалізації у своїй професійній діяльності.

Діяльнісний підхід, визначаючи зміну характеру процесу і об'єкту навчання у викладанні мов, припускає і зміну основної схеми взаємодії викладача і студента. Замість широко поширеної схеми, де викладач – суб'єкт педагогічної дії і управління, а студент – об'єкт дії, має місце схема суб'єкт-суб'єктної, партнерської навчальної співпраці викладача і студента.

Особистісно-орієнтоване навчання передбачає визнання студента суб'єктом навчально-виховного процесу, носієм двох груп якостей – уміння навчатися та бажання вчитися, що можливе за умови, з одного боку, оволодіння продуктивними (загальнонавчальними) уміннями і навичками та розгорнутою рефлексією, а з іншого – сформованості позитивного емоційно-

ціннісного ставлення як до процесу діяльності, так і до її результату [5, с.10]. Головною характеристикою гуманістичної спрямованості особистісно-орієнтованого навчання мовам щодо його змісту, методів викладання, видів і способів педагогічної дії є його психотерапевтична основа, під якою слід розуміти „формування і розвиток принципово нових, психічно комфортних, ситуативно-адекватних, безпечних для самої людини і суспільства способів взаєморозуміння між людьми в професійній діяльності і в особистому житті” [7]. Отже, даний підхід передбачає врахування особистісних якостей студента, їх залучення у процес навчання, тим самим дозволяючи забезпечуючи умови для інтелектуально-ціннісного розвитку студента як вільної індивідуальності.

Одним із суттєвих підходів навчання мов за професійним спрямуванням є *контекстний підхід*, засновником якого є Вербицький А.А. Він зазначає: „навчання, в якому моделюється предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності спеціаліста, а засвоєння ним абстрактних знань як знакових систем накладено на канву цієї діяльності, ми називаємо знаково-контекстним, або спрощено контекстним навчанням” [2, с. 33]. Головною змістовною складовою контекстного навчання є проблемна ситуація, що створює умови для концентрації знань для вирішення поставленого питання. Контекстне навчання спирається на теорію діяльності і передбачає предметне і соціальне моделювання майбутньої професійної діяльності фахівця шляхом застосування активних методів навчання. Вербицький А.А. виокремлює три види діяльності студента: академічна навчальна діяльність (традиційна), квазіпрофесійна (ігрове навчання), навчально-професійна (виробнича практика) [2].

Найзначнішим підходом у навчанні іноземних мов є *комунікативний підхід*, тому що, на думку методистів, він є основним у навчанні мови. Сутність його полягає в тому, що процес навчання є моделлю процесу спілкування. Науковці визначають комунікативний підхід, як реалізацію способу спілкування, при якому здійснюється впорядкована, систематизуюча

і обопільно співвіднесена модель навчання мови як засобу навчання в умовах, змодельованих на навчальних заняттях мовленнєвої діяльності як частини екстралінгвістичної діяльності. Це визначення є найбільш уживаним серед мовознавців оскільки головною тенденцією процесу навчання мови зараз є комунікативність. І більшість підручників і навчальних посібників побудована на комунікативній основі. Федоренко Ю.П. зауважує, що комунікативної компетенції учні (студенти) набувають при вивченні мови за комунікативним методом, основу якого складає переорієнтація з форми на функцію, з лінгвістичної компетенції на комунікативну, з мовної правильності на спонтанність та автентичність, тобто природність комунікації [8]. Комунікативний підхід сприяє вирішенню завдань формування у майбутніх фахівців навичок спілкування та розвитку комунікативних здібностей. Отже, комунікативний підхід забезпечує систематичне оволодіння майбутніми спеціалістами як функціональним, так і структурним аспектами мови, спрямовує на засвоєння мови як засобу спілкування у різних видах мовленнєвої діяльності, тим самим сприяючи формуванню комунікативної компетентності майбутнього фахівця.

Важливим для навчання іноземних мов є також *технологічний підхід*. Технологічний підхід полягає у створенні певної системи навчання на зразок технологічного процесу. Технологічною стороною проектування діяльності викладача є послідовність технологічних процедур по проектуванню параметрів моделі навчального процесу, їх узгодження і оптимізація. Науковці зазначають, що його метою є конструювання навчального процесу, враховуючи задані вихідні настанови: соціальне замовлення, освітні орієнтири, цілі і зміст освіти. Аналіз літератури дає змогу визначити сутність цього підходу: проектування навчального процесу з можливістю застосування цього проекту на практиці; у виборі оптимальних форм, методів та засобів навчання; контроль і корекція результатів навчання [6].

Вищеописані підходи сприяють ефективності навчального процесу, оскільки дають можливість приділити увагу кожному студенту окремо і в той

же час працювати з усією групою одночасно. Кожен з цих підходів має за мету розвиток у здобувачів вищої освіти здатності до самостійного добування знань і вирішення проблем.

Література:

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 2016. – 192 с.
2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: Методическое пособие. / А.А. Вербицкий . – М.: Высш. шк., 1991.– 207 с.
3. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под ред. В.В. Давыдова. - М.: Педагогика-Пресс, 1996. - 536 с.
4. Зимняя И.А. Педагогическая мотивация / И.А.Зимняя. – М: Логос, 2006. – 480 с.
5. Кодлюк Я.П. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх педагогів як пріоритет модернізації вищої освіти України / Я.П.Кодлюк // Професійні компетенції та компетентності вчителя. (Матеріали регіонального науково-практичного семінару 28 – 29 листопада 2006 р). – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім.В.Гнатюка, 2006. – 188 с.
6. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : [підручник для студентів філологічних факультетів університетів] / за ред. М.І.Пентиліук. – К.: Ленвіт., 2010. – 399 с.
7. Полат Е.С. Обучение в сотрудничестве / Е.С.Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 1. – С. 4 – 11.
8. Федоренко Ю.П. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування / Ю.Федоренко // Рідна школа. – 2002. – №1. – С.63-65.